

PREȘEDINTELE ROMÂNIEI

Prof. univ. dr. Benone PUȘCĂ
Conf. univ. dr. Corneliu Andy PUȘCĂ
Universitatea “Danubius” din Galați

Résumé: *Le Président de la Roumanie représente l’Etat roumain et il est le garant de l’indépendance nationale, de l’unité et de l’intégrité territoriale du pays. Il veille au respect de la Constitution et au bon fonctionnement des autorités publiques. A partir des stipulations constitutionnelles, on peut retenir trois fonctions présidentielles à savoir: la fonction de représentation, la fonction de garant de l’indépendance nationale et la fonction de médiation (article 80 alinéas 1 et 2).*

Le Président de la Roumanie est élu au suffrage universel, égal, direct, secret et librement exprimé. L’élection du Président se fait par scrutin uninominal, à deux tours. Le mandat du Président de la Roumanie est de cinq ans. La cessation du mandat du Président intervient, en règle générale, à la fin de la durée de 5 ans. Il y a quand même des situations qui déterminent la cessation de son mandat et la déclaration de la vacance de la fonction, à savoir: la démission, au cas où il a été démis de sa fonction, en cas d’empêchement définitif d’exercer ses attributions, ou de décès (article 96 alinéa 1).

1. Funcțiile Președintelui

Potrivit art. 80 din Constituție, Președintele României reprezintă statul român și este garantul independenței naționale, al unității și al integrității teritoriale a țării. El veghează la respectarea Constituției și la buna funcționare a autorităților publice. În acest scop, președintele exercită funcția de mediere între puterile statului, precum și între stat și societate.

Important de reținut este faptul că Președintele României, investit cu exercitarea unor funcții inerente acestei instituții politice și administrative, nu dispune de o putere absolută în realizarea funcțiilor sale. Aceste funcții fiind funcții proprii puterii executive, exercitarea lor este împărțită între Președintele României și Guvern, ambele autorități aflându-se sub control parlamentar¹.

Doctrina de drept administrativ nu este consonantă cu cea de drept constituțional în ceea ce privește noțiunea de „putere executivă”. Astfel, doctrina constituțională consideră că administrația „reprezintă acțiunea puterii executive, bazată pe procedee de putere publică”². Potrivit doctrinei de drept administrativ, nu ar trebui să se vorbească de „executiv”, ci de „funcția administrativă”, ca una dintre funcțiile statului, pe de o parte. Pe de altă parte, trebuie să se admită că administrația de stat și Executivul reprezintă o unitate structurală unică, în atribuțiile căreia intră conținutul funcției executive. Prin urmare, considerăm că puterea executivă sau Executivul îndeplinește funcția administrativă și nu „funcții administrative”. De asemenea, funcția administrativă nu se confundă cu administrația publică și nu se limitează la conducerea acesteia. Cu alte cuvinte, trebuie reținut că puterea executivă sau Executivul desemnează acea funcție a statului care implică executarea legii. Această funcție statală înglobează activități diverse, în rândul cărora intră coordonarea acțiunii administrației publice pentru punerea în aplicare a legii, desfășurarea unor acțiuni directe de aplicare a legii sau de organizare a aplicării legii, de impulsioneare a procesului legislativ și conducere generală a statului³.

¹ Intr-o opinie, desemnarea directă de către întreg corpul electoral a Președintelui României îi conferă acestuia o legitimitate egală cu cea a Parlamentului (Tănăsescu, Elena, *Legile electorale – Comentarii și explicații*, București, Ed. All Beck, 2004, p. 2.)

² Deleanu, Ion, *Instituții și proceduri constituționale*, București, Editura C. H. Beck, 2006, p. 716.

³ Vida, Ion, *Puterea executivă și administrația publică*, București, 1994, pp. 29-30.

Din punct de vedere structural, se poate face distincția între executivul monocratic și executivul dualist.

În regimul executivului monocratic, funcția executivă este deținută de către o singură entitate statală, unipersonală sau, destul de rar, colegială⁴. Monocrația executivului contemporan este caracteristică regimurilor politice prezidențiale, unde este redus la președintele statului.

Executivul dualist se caracterizează prin faptul că funcția executivă este încredințată șefului statului și unui organ colegial – Guvernul - care are atribuții pe care le exercită relativ autonom.

Regimurile politice parlamentare sunt, prin esența lor, dualiste, pentru că ele dispun de un șef de stat, desemnat de parlament, și de un guvern care are în fruntea sa un prim-ministru, care exercită funcția de șef al executivului. Cu toate acestea, și în sistemul constituțional românesc, executivul este dualist: Președintele României care este ales prin vot universal, egal, direct, secret și liber exprimat (art. 81 alin. 1 din Constituție)⁵, și Guvernul, desemnat de Parlament, alcătuit din prim-ministru, miniștri și alți membri stabiliți prin legea organică (art. 102 din Constituție).

Din cuprinsul acestor prevederi constituționale, pot fi conturate trei funcții președințiale, și anume: funcția de reprezentare, funcția de garant al independenței naționale și funcția de mediere (art. 80 alin. 1 și 2).

Funcția de reprezentare rezultă din caracterul „reprezentativ” al Președintelui României în raporturile cu alte state sau organisme internaționale, dar și din faptul că, fiind ales prin vot universal, egal, direct, secret și liber exprimat, el are calitatea de a fi purtătorul de cuvânt al poporului român. Președintele României este un „organ reprezentativ” ca și Parlamentul, întrucât legitimarea sa își are izvorul în voința nemijlocit exprimată de corpul electoral.

În numele României, Președintele încheie tratate internaționale, după ce acestea au fost negociate de către Guvern, aprobă înființarea, desființarea sau schimbarea rangului misiunilor diplomatice, acreditează și recheamă reprezentanții diplomați ai României, primește scrisorile de acreditare ale reprezentanților diplomați ai altor state (art. 91). Pe plan intern, Președintele participă la exercitarea suveranității naționale, asumându-și răspunderea pentru independența, unitatea și integritatea teritorială a țării [art. 80 alin. (1)].

În literatura de specialitate se vorbește uneori de Președinte ca „șef de stat”. O asemenea sintagmă nu este consacrată în Constituție și, prin urmare, considerăm că personificarea statului printr-un subiect de drept unic, atât în raporturile interne cât și în raporturile internaționale, nu este întemeiată⁶.

Funcția de garant a Președintelui se realizează într-o dublă direcție și anume: de garant al statului și garant al Constituției. În calitatea de garant al statului, Președintele își asumă răspunderea pentru independența, unitatea și integritatea teritorială a țării. Pentru îndeplinirea funcției de garant, Președintele dispune de importante prerogative:

- 1) este comandantul forțelor armate și îndeplinește funcția de Președinte al Consiliului Suprem de Apărare a Țării;
- 2) poate declara, cu aprobarea prealabilă a Parlamentului, mobilizarea generală sau parțială a forțelor armate;
- 3) în caz de agresiune armată împotriva țării, ia măsuri pentru respingerea agresiunii;
- 4) instituie, potrivit legii, starea de asediu sau starea de urgență, în întreaga țară sau în unele unități administrativ-teritoriale.

⁴ Forme colegiale, cum ar fi, de exemplu, sistemul consulilor romani, Directoratul Constituției anului III în Franța și, în epoca contemporană, consiliul Federal Elvețian, alcătuit din 7 membri aleși, pe o perioadă de 4 ani, de către o Adunare Federală, compusă din Consiliul Național, ca organ reprezentativ al poporului elvețian și Consiliul statelor, format din 46 de deputați ai cantoanelor.

⁵ Legea nr. 370 / 2004 (M. Of. nr. 887 din 29 septembrie 2004) pentru alegerea Președintelui României, modificată și completată prin O.U.G. nr. 77/2004 (M. Of. nr. 920 din 9 octombrie 2004), aprobată prin Legea nr. 592/2004 (M. Of. Nr. 1232 din 21 decembrie 2004).

⁶ Iorgovan, A., *Tratat de drept administrativ*, vol. I, ed. 4, București, Editura All Beck, 2005, p. 478; Muraru, Ioan, Tănăsescu, Simina, *Drept constituțional și instituții politice*, ediția a X-a, București, Lumina Lex, 2002, p. 516; Ionescu, Cristian *Tratat de drept constituțional contemporan*, București, Editura All Beck, 2003, p. 726.

Fără îndoială, Președintele României, potrivit art. 80 alin. (1), în calitate de garant al independenței naționale, poate acționa și în cazul în care țara ar fi amenințată de factori interni sau dacă factorii interni ar acționa, împreună cu forțele străine, împotriva independenței naționale.

Președintele României uzează de funcțiile sale de garant al independenței naționale pentru a iniția, organiza sau conduce, din punct de vedere politic și în calitate de Președinte al Consiliului Suprem de Apărare a Țării, acțiunea de ripostă împotriva oricărui atentat provenind din interiorul sau din afara țării, prin care s-ar urmări afectarea independenței naționale, a unității și a integrității teritoriale a statului român⁷.

Potrivit art. 80 alin. (2) din Constituție, Președintele veghează la respectarea legii fundamentale și la buna funcționare a autorităților publice. Prin urmare, Președintele României are îndatorirea de a veghea la respectarea Constituției de către autoritățile publice centrale sau locale, de către partidele politice, sindicate, organizații neguvernamentale, organizații de cult, presă, cetățeni, ș.a.

Pentru realizarea acestei misiuni, Președintele are mijloace practice directe de acțiune, și anume: 1) pentru verificarea constituționalității legii adoptate de Parlament, Președintele sesizează Curtea Constituțională înainte de promulgare (art. 146 lit. a din Constituție).

Trebuie reținut faptul că, în art. 77 alin. (2) din Constituție se precizează că „Președintele poate cere Parlamentului, o singură dată, reexaminarea legii”. Aceasta înseamnă că în situația în care Puterea legislativă își menține punctul de vedere cu privire la actul normativ adoptat inițial, promulgarea legii de către Președinte este obligatorie. În această situație, se creează posibilitatea ca Parlamentul, în mod abuziv, să mențină o lege neconstituțională și, prin urmare, nedreaptă, care să afecteze grav interesele generale.

Funcția de mediere oferă Președintelui posibilitatea de a mijloci o înțelegere atunci când apare o disfuncționalitate între puterile statului, precum și între stat și societate. Fără îndoială, această funcție se sprijină pe principiul legitimității larg democratice a Președintelui, alegerea lui făcându-se prin sufragiu universal, egal, direct, secret și liber exprimat.

Potrivit art. 80 alin. (2) din Constituție, „*Președintele României veghează⁸ la respectarea Constituției și la buna funcționare a autorităților publice. În acest scop, Președintele exercită funcția de mediere între puterile statului, precum și între stat și societate*”.

Din interpretarea prevederii constituționale rezultă că Președintele este un factor al „bunelor oficii” și un „factor reglator” în mecanismul statal și în raporturile dintre stat și societate⁹. În acest scop, Președintele veghează la buna funcționare a autorităților publice, înlesnește colaborarea autorităților publice, aplanează sau previne relațiile tensionate dintre acestea ori dintre ele și societate.

Ținând seama și de opiniile unor autori în literatura de specialitate, considerăm că „funcția de mediere, care presupune activitate de arbitraj, de concesi reciprocă între părțile aflate în divergență, corespunde prerogativei prezidențiale de veghere la buna funcționare a autorităților publice”¹⁰. În acest scop, Președintele României poate solicita:

- 1) convocarea în sesiune extraordinară a Camerei Deputaților și a Senatului [art. 66 alin. (2)];
- 2) adresează Parlamentului mesaje cu privire la principalele probleme politice ale națiunii (art. 88);
- 3) solicită Parlamentului, când consideră necesar, reexaminarea legii adoptate, înainte de promulgarea acesteia [art. 77 alin. (2)];
- 4) sesizează Curtea Constituțională, dacă consideră că legea sau unele dintre dispozițiile ei sunt neconstituționale (art. 146 lit. a);
- 5) promulgă legile adoptate de Parlament în cel mult 20 de zile de la primire [art. 77 alin. (1)];
- 6) dizolvă Parlamentul, dacă acesta nu a acordat votul de încredere pentru formarea guvernului în termen de 60 de zile de la prima solicitare și după respingerea a cel puțin două solicitări de investitură;

⁷ Ionescu, Cristian, *Tratat de drept constituțional contemporan*, București, Editura All Beck, 2003, p. 727.

⁸ Folosirea în Constituție a vocabulei «veghează» nu ni se pare potrivită. Dacă avem în vedere explicarea acestei vocabule, ar însemna că Președintele României să nu doarmă, să fie mereu de veghe, ceea ce ar fi imposibil. Poate era mai potrivită vocabula de «supraveghere» la respectarea Constituției și la buna funcționare a autorităților publice.

⁹ Deleanu, Ion, *op.cit.*, p. 720.

¹⁰ Ionescu, Cristian, *op. cit.*, p. 729.

7). desemnează un candidat pentru funcția de prim-ministru, în urma consultării partidului care are majoritatea absolută în Parlament ori, dacă nu există o asemenea majoritate, a partidelor reprezentate în Parlament [art. 103 alin. (1)];

8) în caz de remaniere guvernamentală sau de vacanță a postului, Președintele revocă și numește, la propunerea primului-ministru, pe unii membri ai guvernului [art. 85 alin. (2)];

9) Președintele României poate lua parte la ședințele Guvernului în care se dezbate probleme de interes național privind politica externă, apărarea țării, asigurarea ordinii publice și, la cererea primului-ministru, în alte situații. Președintele României prezidează ședințele Guvernului la care participă (art. 87);

10) numește în funcția de magistrați, la propunerea Consiliului Superior al Magistraturii [art. 92 alin. (1)];

11) numește trei dintre membrii curții constituționale [art. 142 alin. (2)];

12) propune Parlamentului numirea directorilor serviciilor de informații [art. 65 alin. (2) lit. g];

13) numește în alte funcții publice în condițiile prevăzute de lege [art. 94 lit. c);

14) Președintele României, după consultarea Parlamentului, poate cere poporului să-și exprime, prin referendum, voința cu privire la probleme de interes național (art. 90);

15) la propunerea Guvernului, Președintele României poate iniția revizuirea Constituției [art. 150 alin. (1)].

Trebuie menționat faptul că, în calitatea sa de mediator, Președintele este imparțial.

2. Mandatul președințial

Președintele României este ales prin vot universal, egal, direct, secret și liber exprimat. Potrivit Legii nr. 370/2004 pentru alegerea Președintelui României¹¹, modificată și completată prin O.U.G. nr. 77/2004, alegerea Președintelui se face prin scrutin uninominal majoritar în două tururi. La alegerile pentru Președintele României se pot prezenta candidați propuși de partide politice sau alianțe politice, constituite potrivit Legii partidelor politice nr. 14/2003, precum și candidați independenți. Candidaturile trebuie să fie susținute de cel puțin 200.000 alegători. Dacă în primul tur de scrutin nici unul dintre candidați nu a întrunit majoritatea de voturi ale alegătorilor înscriși în listele electorale, se organizează un al doilea tur de scrutin la care participă primii doi candidați care au obținut cel mai mare număr de voturi, valabil exprimate pe întreaga țară la primul tur. Va fi declarat ales candidatul care a obținut cel mai mare număr de voturi [art. 81 alin. (2)].

Alegerea Președintelui prin sufragiu universal îi conferă legitimitate originară-democratică, temeuri de autoritate unipersonală și de imparțialitate. Organizarea celui de al doilea tur atrage cel puțin două consecințe, și anume: „*postularea unui Președinte în calitate de reprezentant al națiunii prin majoritatea relativă a membrilor ei cu drept de vot, ceea ce va diminua considerabil autoritatea morală a Președintelui și va fi o sursă continuă de ambiguități și reticențe; constrângerea corpului electoral la bipolarizare*”¹². Controlul legalității procedurii pentru alegerea Președintelui României și confirmarea rezultatelor alegerii aparțin Curții Constituționale [art. 146 lit. f) și art. 82 alin (1)].

În România, contenciosul electoral președințial este de competența Curții Constituționale, în timp ce contenciosul electoral parlamentar este de competența instanțelor judecătorești, așa cum rezultă din dispozițiile legii generale în materie. Trebuie reținut că în cazul contenciosului parlamentar, procedura electorală este o procedură de drept public, ceea ce explică unele particularități și derogări de la regimul de drept comun (al procedurii civile) pe care le impune. Astfel, procedura electorală este una de urgență și, prin urmare, regimul său juridic este asimilat ordonanței președințiale (art. 581 C. proc. civ.)

3. Candidații la funcția de Președinte

Fiecare cetățean al țării poate candida la funcția de Președinte dacă îndeplinește câteva condiții minime, de fond și de formă. Condițiile de fond sunt cele prevăzute de art. 36 și art. 37 din Constituție,

¹¹ Legea nr. 370 din 20 septembrie 2004 a fost publicată în M. Of. nr. 887 din 29 septembrie 2004 și apoi modificată și completată prin O.U.G. nr. 77/2004 publicată în M. Of. nr. 920 din 9 octombrie 2004.

¹² Deleanu, Ion, *op. cit.*, p. 722.

și anume: 1) Candidatul să aibă cetățenia română și domiciliul în țară; 2) Persoana care candidează să nu se afle într-una dintre situațiile care îl împiedică să beneficieze de dreptul de vot; 3) Candidatul trebuie să fi împlinit, până în ziua alegerilor inclusiv, vârsta de cel puțin 35 de ani; 4) să nu fi îndeplinit mai mult de două mandate, indiferent dacă acestea au fost sau nu succesive [art. 81 alin. (4)]; 5) să nu-i fie interzisă asocierea în partide politice. Această ultimă condiție trebuie interpretată în sensul că, dacă persoana care candidează face parte dintr-o categorie arătată de art. 40 din Constituție, ea trebuie să renunțe la calitatea pe care o are¹³.

Condițiile de formă pentru realizarea unei propuneri pot fi considerate următoarele: 1) Depunerea candidaturii de către un partid sau alianță politică înscrisă în alegeri sau, după caz, de candidatul independent; 2) Declarația de acceptare a candidaturii, scrisă, semnată și datată de candidat; 3) Declarația autentică, pe proprie răspundere, potrivit legii penale, privind apartenența sau neapartenența, ca agent ori colaborator al organelor de securitate, ca poliție politică; 4) Lista sau listele susținătorilor, al căror număr nu poate fi mai mic de 200.000 de alegători¹⁴; 5) Propunerea de candidatură se depune și se înregistrează la Biroul Electoral Central în 4 exemplare, un exemplar original și 3 copii. Exemplarul original și o copie se păstrează la Biroul Electoral Central, un altul se înaintează la Curtea Constituțională, iar al patrulea, certificat de președintele Biroului Electoral Central, se restituie depunătorului [art. 9 alin.(4) din Legea nr. 370/2007].

4. Durata mandatului președințial

Potrivit art. 83 alin.(1) din Constituție mandatul Președintelui României este de 5 ani și se exercită de la data depunerii jurământului Președintelui nou ales, în fața celor două Camere întrunite în ședință comună. Prin urmare, jurământul depus în fața Camerei Deputaților și a Senatului nu semnifică numai un moment solemn, ci este constitutiv de efecte juridice; jurământul marchează momentul începerii noului mandat și al încetării mandatului precedent. Stabilirea mandatului președințial la 5 ani asigură continuitatea exercitării prerogativelor între două legislaturi, dar creează posibilitatea ca, „*prin schimbarea structurii politice a Parlamentului, Președintele să se afle în fața unei majorități parlamentare ostile, ceea ce ar avea repercusiuni bin ambianța politică a întregii societăți*”¹⁵.

Cu privire la ultima perioadă a mandatului Președintelui, Constituția prevede în art. 89 alin. (3) că Parlamentul nu poate fi dizolvat în ultimele 6 luni ale mandatului Președintelui României și nici în timpul stării de mobilizare, de război, de asediu sau de urgență. Această interdicție, după părerea noastră, are drept scop prevenirea unor posibile manifestări abuzive a prerogativelor Președintelui, în ultima perioadă a mandatului său.

Prelungirea mandatului președințial poate interveni în cazuri excepționale: în caz de război sau de catastrofă. În asemenea situații mandatul Președintelui României poate fi prelungit prin adoptarea de către Parlament a unei legi organice.

5. Vacanța funcției de Președinte al României

Încetarea mandatului Președintelui României se produce, de regulă, prin expirarea duratei acestuia. Sunt însă împrejurări care determină încetarea mandatului Președintelui și declararea „vacanței funcției”, cum ar fi: demisia, demiterea din funcție, imposibilitatea definitivă a exercitării atribuțiilor sau de deces (art. 96 alin.1).

Demiterea din funcție a Președintelui poate avea loc numai în condițiile prevăzute de art. 95 din Constituție, și anume: 1) în primul rând, suspendarea din funcție a Președintelui de către Camera Deputaților și de către Senat, în ședință comună; 2) în al doilea rând, după aprobarea propunerii de

¹³ Articolul 40 alin. (3) din Constituție arată că nu pot face parte din partide politice judecătorii Curții Constituționale, avocatul poporului, magistrații, membrii activi ai armatei, poliștii și alte categorii de funcționari publici stabilite prin lege organică.

¹⁴ Legislația electorală a unor țări prevede cerința unei declarații de avere, care nu este dată publicității de cât pentru candidatul care a fost ales. O lege a transparenței financiare în privința tuturor demnitarilor este Legea nr. 115/1996, privind declararea și controlul averii demnitarilor, magistraților, funcționarilor publici și a unor persoane cu funcții de conducere (M. Of. nr. 263 din 28 octombrie 1996), modificată și completată prin Legea nr. 161/2003, privind unele măsuri pentru asigurarea transparenței în exercitarea demnităților publice, a funcțiilor publice și în mediul de afaceri și prevenirea corupției (M. Of. nr. 279 din 21 aprilie 2003), precum și prin O.U.G. nr. 24/2004 (M. Of. nr. 365 din 27 aprilie 2004).

¹⁵ Deleanu, Ion, *op. cit.*, p. 725.

suspendare din funcție, se organizează, în cel mult 30 de zile, un referendum pentru demiterea Președintelui.

Demisia exprimă manifestarea voinței Președintelui României prin care decide să renunțe la funcție și să pună astfel capăt mandatului președințial înainte de termen. Dacă până la organizarea și definitivarea alegerilor a intervenit vacanța funcției de Președinte, se instituie, în condițiile art. 98 din Constituție, interimatul funcției. Interimatul se instituie când Președintele este suspendat și când se află în imposibilitatea temporară de a-și exercita atribuțiile. Interimatul se asigură, potrivit art. 98 alin. (1) din Constituție, în ordine, de președintele Senatului sau de președintele Camerei Deputaților.

Cu privire la președintele interimar, două precizări făcute în Constituție sunt relevante: 1) Pe durata interimatului funcției președințiale, nu pot fi exercitate atribuțiile prevăzute în art. 88 - 90: adresarea de mesaje către Parlament cu privire la principalele probleme politice ale națiunii; dizolvarea Parlamentului; organizarea referendumului; 2) Președintelui interimar îi sunt aplicabile prevederile art. 95 și art. 96 din Constituție. Prin urmare, el răspunde politic în fața electoratului, putând fi demis din funcție printr-un referendum, după ce a fost suspendat de Camera Deputaților și de Senat, în ședință comună a acestora, pentru săvârșirea unor fapte grave prin care au fost încălcate prevederile Constituției.

În legătură cu această măsură se ridică o problemă, și anume aceea de a ști dacă ea se poate aplica președintelui interimar care, așa cum se cunoaște, nu a fost investit de corpul electoral. După opinia noastră, președintele interimar, exercitând o parte din prerogativele președintelui titular, este firesc să răspundă politic și, ca atare, în asemenea situații, demiterea lui din funcție se realizează în aceleași condiții ca și cele prevăzute pentru președintele titular.

Bibliografie:

1. Deleanu, Ion, *Instituții și proceduri constituționale*, București, Editura C. H. Beck, 2006;
2. Ionescu, Cristian *Tratat de drept constituțional contemporan*, București, Editura All Beck, 2003;
3. Iorgovan, A., *Tratat de drept administrativ*, vol. I, ed. 4, București, Editura All Beck, 2005;
4. Muraru, Ioan, Tănăsescu, Simina, *Drept constituțional și instituții politice*, ediția a X-a, București, Lumina Lex, 2002;
5. Tănăsescu, Elena, *Legile electorale – Comentarii și explicații*, București, Ed. All Beck, 2004;
6. Vida, Ion, *Puterea executivă și administrația publică*, București, 1994.